

Australian maantiede ja luonnonolot

Australia on suuri saarivaltio Intian Valtameren ja Tyynenmeren välissä. Se on myös ainoa maa maailmassa, joka kattaa kokonaisen mantereen. Australia on ainoa maa eteläisellä pallonpuoliskolla, joka on asuttu. Australia on pienin maanosa ja kuudenneksi suurin valtio. Australiaan kuuluu myös Bassinsalmen varsinaisesta mantereesta erottama Tasmania ja joukko rannikon pikkusaaria.

Australian väkiluku on noin 22 400 000. Sen pinta-ala on noin 7 617 930 km². Australian pääkaupunki on Canberra, jonka väkiluku on noin 430 000 ja pinta-ala on noin 808 km². Muita suurimpia kaupunkeja on Sydney, Melbourne, Brisbane, Perth, Adelaide ja Newcastle. Australian pisimmät ja tärkeimmät joet ovat Murray ja Darling. Niiden jälkeen pisimmät joet ovat Lachlan-joki ja Murrumbidgee-joki. Australian läheisimmät valtiot ovat Indonesia, Itä-Timor, Papua-Uusi-Guinea, Salomonsaaret, Vanuatu ja Uusi-Seelanti.

Australian ilmasto vaihtelee, koska Australiassa on kolme lämpövyöhykettä, pohjoisessa trooppinen eli kuuma, keski-Australiassa subtrooppinen eli lämmin ja etelässä lauhkea vyöhyke.

Pohjoisen tropiikin savanni ulottuu noin puoleen väliin luoteisrannikkoa. Kyseinen alue saa monsuunituulten tuomia kausittaisia sateita. Monsuuni tarkoittaa sääilmiötä, johon kuuluvat vuodenaikojen mukaan suuntaa vaihtavat monsuunituulet ja rankat monsuunisateet. Kesällä tuulet puhaltavat rantaan päin ja talvella rannalta merelle. Talven tuulet ovat niin kuivia, että ne aiheuttavat kuivuutta. Pohjoisessa on koko vuoden lämmintä tai kuumaa. Esimerkiksi Darwinin vuotuinen sadanta tulee lähes kokonaan marras-huhtikuun välisenä aikana. Pohjoisen lämpimimpänä pidetty paikka on Marble Bar, jossa lämpötila voi nousta jopa 50-celsiukseen.

Keski-Australiassa on subtrooppinen eli lämmin vyöhyke. Siellä on kuumaa ja kuivaa ja keski-Australiassa on paljon aavikoita. Siellä sataa harvoin, mutta kun siellä sataa, aavikko herää takaisin henkiin. Silloin vuosia odottaneet kasvien siemenet puhkeavat värikkääksi

kukkamereksi. Vesi kuitenkin haihtuu nopeasti aavikolta. Alangon kaakkoiskolkassa virtaa lounaaseen Darling. Se laskee mantereen suurimpaan järjestelmään, jonka muodostavat Murray ja sen sivujoet Lachlan ja Murrumbidgee. Siellä sijaitsee myös Australian matalin kohta, Eyre-järvi. Sen pinta on 16 metriä merenpinnan alapuolella. Eyre-järven ympäristö on kuivaa. Myös päivä- ja yölämpötilat poikkeavat toisistaan suuresti. Päivällä voi olla säännöllisesti yli 40°C ja yöllä lämpötila voi laskea pakkasen puolelle.

Etelä-Australiassa on lauhkea vyöhyke ja se on maan vähäsateisinta aluetta. Siellä kesät ovat leutoja ja talvet leutoja tai viileitä. Victorian osavaltiossa on selvät neljä vuodenaikaa: epävakainen mutta kuuma kesä, ruskan värjäämä syksy, kylmä ja märkä talvi ja aurinkoinen kevät. Melbournessa voi jopa kokea kaikki neljä vuodenaikaa yhden päivän aikana, koska siellä lämpötila voi vaihtua nopeasti ja jyrkästi. Tasmanian saaren ilmasto on selvästi lauhkeaa: kesät leutoja ja talvet viileitä ja leutoja.

Australiassa on erilaista kasvillisuutta. Rannikkoalueilla on verrattain runsaasti kasvillisuutta. Keski-Australiassa on aavikoita ja pensasaroa. Itärannikolla on trooppisia sademetsiä, joista löytyy poikkeuksellista kasvillisuutta ja eläimistöä, jota ei löydy mistään muualta maailmasta.

Pohjoisessa on runsaasti aukeita monsuunimetsiä. Pohjoisen trooppiset kukkulat ovat sademetsän peitossa.

Itärannikolla on tiheitä sademetsiä, joissa lehvästö muodostaa tiukan katoksen ja köynnöskasvit kiemurtelevat puiden runkoja pitkin ylös.

Nisäkkäisiin kuuluvia pussieläimiä esiintyy ainoastaan Australian itärannikolla. Lajeja ovat koalat, kengurut ja vompatit.

Sisämaassa on aroa, savannia ja aavikkoja. Kordillieerit, eli "Australian Alpit" estävät sateiden ja kosteuden pääsemisen keski-Australiaan. Kuivilla alueilla kasvaa avoimia, nahkealehtisiä metsiä. Näillä alueilla on esimerkiksi akaasioita ja eukalyptus -puulajeja. Niiden rungot kestävät hyvin kuumuutta paksun ja kovan kuoren ansiosta, joten ne eivät syty helposti palamaan.

Jotkut alkuperäiset australialaiset lajit tarvitsevat tulipaloa, jotta pystyvät kylvämään siemenensä maahan. Esimerkiksi banksiapuiden käpymäiset tähkät avautuvat vain tulipalon jälkeen.

Tasmaniasta pohjoiselle Cape Yorkin niemimaalle on lähes yhtäjaksoista vuoristoa, joista käytetään nimitystä Kordillieerit. Kordillieerit muodostavat selvän rajalinjan kapean rannikkokaistaleen ja maan sisäosan alankojen välille. Kordillieerien tuntumassa sijaitsee myös Snowy Mountainsin vesivoimalakompleksi, joka tuottaa sähköä maan eteläosan kaupunkeihin sekä vettä Kaakkois-Australian sisämaan tärkeille viljelyalueille. Vuoristo toimii myös itään ja länteen virtaavien jokien vedenjakajana. Kordillieerien eteläosan muodostavat Australian Alpit, joiden korkein huippu on koko Australian korkein, Mount Kosciusko, joka on 2228 metriä korkea. Pituutta vuoristolla on jopa 3500 kilometriä.

Itään virtaavat joet kastelevat hedelmällistä ja tiheästi asuttua idän rannikkotasankoa. Kordillieerien itäiset ylängöt ovat melko tasaisia. Joet ja purot ovat uurtaneet ylätasankoihin syviä laaksoja, rotkoja sekä kallioisia mäkiä. Kyseisten mäkien reunat muodostavat korkeita jyrkänteitä tai kallioita, joilta vedet syöksyvät putouksina, ennen kuin virtaavat rannikkokaistan yli mereen. Idän ylängöt koostuvat paleotsooisista kallioista, jotka muodostuivat noin 300 miljoonaa vuotta sitten. Ne sisältävät kalkkikiveä, hiekkakiveä, kvartsiittia, liuskeita ja metamorfisia kivilajeja, jotka ovat siirtyilleet ja poimuuntuneet vuoriksi ja ylätasangoiksi.

Kordillieerien länsipuolella avautuu laaja alankoalue. Kordillieerien länsirinteiltä saavat alkunsa sisämaan tärkeimmät joet, Murray ja Darling. Vuoriston länsirinne laskee alangolle loivana.

Maailman suurin koralliriutta, Iso valliriutta sijaitsee Koillis-Australiassa Kordillieerien edustalla. Koralliriutalla on pituutta jopa 2000 kilometriä ja se ulottuu Queenslandista melkein Papua-Uusi-Guineaan asti. Paikoitellen se on 300 kilometrin päässä rannikolta ja yli 500 metriä leveä. Koralliriutta kerää vuosittain todella paljon turisteja.

Riutan ovat rakentaneet pienten korallieläinten runkokunnat, jotka muistuttavat rakenteeltaan merivuokkoja. Korallit erittävät itselleen rangan kalsiumkarbonaatista (CaCO_3) ja nämä rangat muodostavat riutan massan. Esimerkiksi kalat, meritähdet ja merisiilit syövät koralleja tuottaen hienoa korallihiekkaa, joka auttaa sementoimaan riutan

yhteen. Koralliriutan muodostuminen on todella hidasta. Ne nimittäin tarvitsevat lämpötilan, joka on lähellä 25°C, meren normaalin suolapitoisuuden, kiinteän alustan, aaltoja tai merivirtoja, jotka tuovat tasaisesti ruokaa, sekä matalan ja kirkkaan veden, jotta korallien kudoksien levät saavat valoa.

Joidenkin yksittäisten riuttojen huippuna on saaria, jotka ovat kooltaan vain matalan veden aikana nousevista hiekkasärkistä aina metsäisiin saarekkeisiin. Tosin, jotkut saaret, kuten Whitsunday ja Magnetic-saaret voivat nousta jopa tuhat metriä korkeiksi.

Kuvatgalleria

Australian lippu

Kordillieerien vuoristo

Koala syömässä eukalyptuksen lehtiä. Koalat eivät syö mitään muuta.

Australian sademetsässä oleva kaunis vesiputous.

Keski-Australian Simpsonin aavikko.

Maailman suurin koralliriutta, Iso valliriutta. Kuvassa näkyy myös pieni hiekkasaari, joita voi nousta matalan veden aikana.

Australian Eyrejärvi.

Lähteet

Maailma tänään, Australia, Oseania ja Antarktis, 1997

Maailma nyt, Kaakkois-Aasia, Australia, Oseania ja Antarktis, 1992

Maailman valtiot, Risto Kari, 2004

Suuri maailmantieto, valitut palat, 1993

Maailmalla, Afrikka ja Oseania, 2009

www.globalis.fi

www.wikipedia.org

www.rantapallo.fi

australiasta78.blogspot.com

essinaustralia.blogspot.com

Summary

I made an essay of Australia's geography and natural conditions.

Climate:

- North Australia is in tropical zone.
- Central Australia is in subtropical zone.
- South Australia is in a temperate zone.

The capitals of the states:

- Northern territory: Darwin
- South Australia: Adelaide
- Western Australia: Perth
- Queensland: Brisbane Gold Coast
- New-South-Wales: Canberra
- Victoria: Melbourne

Longest rivers:

- Murray, Darling, Lachlan and Murrumbidgee

Largest mountain:

- The Great Diving Range, highest peak Mount Kosciusko, 2228 meters.

Vegetation:

- In the north there are open monsoon forests
- Dense rainforests on the east coast
- Deserts, savanna and grove in the Central Australia